

בורמן, מרטין (1900-1945?)

(Martin Bormann). מאנשי הצמרת הנאצית ומעוזריו הקרובים ביותר של היטלר. ב' נולד בעיר הלבפשטט (Halberstadt) לפקיד דואר. בסוף מלחמת העולם הראשונה הפסיק ב' את לימודיו התיכוניים כדי להתגייס לגדוד תותחנים, אך המלחמה נגמרה לפני שהספיק להגיע לחזית. בתום המלחמה הצטרף ב' ליחידת 'פריירקור' (Deutsche Freikorps) שעשתה פעולות אלימות לאורך גבול לטווייה אחרי הכרזת עצמאותה של ארץ זו. אחרי-כן היה ב' פעיל בארגון לאומני טרום-צבאי ומחתרתי (Frontbann), שהקים ארנסט רם והשתתף באחת מרציחות הנקם הפוליטיות (Fememorde). ב-1923 נאסר על כך, נידון לשנת מאסר וישב בכלא יחד עם רודולף פרנץ הס (Höss), לימים מפקדו של מחנה ההשמדה אושוויץ. אחרי שחרורו מכלאו ב-1925 הצטרף ב' למפלגה הנאצית ולס"א בתורינגיה (Thuringia), וב-1926 נתמנה לממונה על ענייני העיתונות הנאצית ולסגן מפקד הס"א במחוז. ב-1928 עלה לדרגת מנהיג מחוז (Gauleiter) תורינגיה. שמו נודע במפלגה הנאצית כגייס כספים זריז ועקב כך נקרא להיות גזבר במרכז המפלגה במינכן.

עם עליית הנאצים לשלטון ב-1933 נבחר ב' לרייכסטאג ונתמנה לראש הלשכה של רודולף הס (Hess), סגנו של היטלר במפלגה. מאז היה ב' מצוי במוקד העוצמה הנאצית סביב היטלר, והפיהרר סמך עליו בענייני כספים ומינהל. ואולם, ב' נשאר תמיד בצילו של הפיהרר והצטיין כתכנן ואיש שמאחורי הקלעים, אך לא היה מסוגל להופיע בציבור, לנאום ולייצג.

אחרי טיסתו המוזרה של רודולף הס ב-1941 לסקוטלנד, עלה כוחו של ב' וב-1942 נתמנה לראש מזכירות המפלגה ולראש מנגנונה בדרגת 'שר הרייך' (Reichsminister), ומאז 1943 היה מזכירו של הפיהרר. בין היתר שלט ב' גם על לוח הפגישות של היטלר, ולעיתים מנע אפילו מאישים מרכזיים, כגון הרמן גרינג, יוזף גבלס, הינריך הימלר ואלברט שפר את הגישה למנהיג, וכן דאג לרישום דבריו של היטלר, המונוולוגים שלו בשעת ארוחות עם מקורביו, חומר הידוע כ'שיחות השולחן' של היטלר. ככל שהתארכה המלחמה, וניהולה הפך לעיסוקו העיקרי של היטלר, כן התעצם מעמדו של ב', בהיותו מופקד בשם הפיהרר לא רק על ענייני המפלגה אלא למעשה על ענייני הפנים של המדינה. במיוחד היה ב' פעיל בתחומים כגון מיבצע אותנטיה, המלחמה בכנסייה, שוד חפצי אומנות בארצות הכבושות במזרח אירופה והרחבת התוכניות של עבודת הכפייה על פני אירופה כלה. ואולם, מעל לכל היה ב', בשל העדר כל עכבות מוסריות, במבצע הקנאי של התוכנית הגזענית של הנציונל-סוציאליזם ובמיוחד רדיפת היהודים והשמדתם. שמו חתום על סדרת צווים אנטי-יהודיים המורים על גירוש היהודים למזרח, ריכוז סמכויות בענייני היהודים בידי הס"ס והסוואת הרצח כ'העברת יהודים לעבודה במזרח'.



לקראת סוף המלחמה, כאשר הוקם באוקטובר 1944 'צבא העם' (Volkssturm), התמנה ב' למפקדו. שאיפתו ליתר עוצמה אישית לא פסקה אף אחרי התכנסותו של היטלר לבונקר שלו בברלין. כך ניסה ב', בשלב האחרון של שלטון הנאצים, לצוות על הוצאתו של גרינג להורג, היה עד לנישואי היטלר ואווה בראון יום לפני התאבדותם, ראה את התאבדותו של גבלס ומשפחתו ולפני הכניעה בישר לאדמירל קרל דניץ על מינויו הרשמי ליורש הפיהרר.

אחרי מותו של היטלר ניסה ב' עוד לנהל משא-ומתן עם הסובייטים, ואולם, הוא נוכח בחוסר התוחלת שבדבר וציווה על הימלטות מן הבונקר. מאז נעלמו עקבותיו. ב- 29 באוקטובר 1945 הואשם ב' שלא בפניו, עם שאר המנהיגים הנאצים, במשפט נירנברג (ראה משפטים) בפני הטריבונל הבין-לאומי כפושע מלחמה, וב- 1 באוקטובר 1946 הורשע בהיעדרו ונידון למוות.

גורלו של ב' וסופו אינם ידועים בוודאות. לפי עדויות שמהימנותן מוטלת בספק נהרג מפגז סובייטי או התאבד, ולפי שמועות שפשטו בשנות ה- 60 נמלט לדרום אמריקה, אולי לפראגווי. ואולם, בראשית 1973 קבע מומחה מטעם בית-משפט מערב-גרמני, שאחד משני השלדים שנתגלו בברלין המערבית בשעת עבודות עפר בשנת 1972 היה 'קרוב לוודאי' של ב'. על-סמך הקביעה ההיא הוכרז רשמית על מותו.